

Organizacja pomocy społecznej (wybrane zagadnienia)

Uwagi ogólne

Pod pojęciem jednostek organizacyjnych rozumie się różnego rodzaju instytucje, urzędy i zakłady publiczne zajmujące się wykonywaniem określonych zadań i usług, wyposażone w odpowiednią infrastrukturę techniczną i wykwalifikowaną kadrę pracowników. Ustawa o pomocy społecznej definiuje jednostki organizacyjne w sposób zawężony, wymieniając poszczególne jednostki pomocy społecznej. Zgodnie z art. 6 pkt 5 jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej są: regionalne ośrodki polityki społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, placówki opiekuńczo – wychowawcze, ośrodki adopcyjno – opiekuńcze, ośrodek wsparcia i ośrodek interwencji kryzysowej.

Ośrodki pomocy społecznej. Najważniejszym wykonawcą zadań socjalnych w gminie są ośrodki pomocy społecznej. Zgodnie z art. 110 ustawy ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych. Ich głównym zadaniem jest udzielanie świadczeń. Decyzje o udzieleniu lub odmowie świadczeń wydaje na podstawie upoważnienia organu administracji samorządowej kierownik ośrodka pomocy społecznej lub uprawniony pracownik. Zasadniczo ośrodki udzielają pomocy w podstawowym zakresie, w sytuacji, gdy potrzebna jest pomoc specjalistyczna, w tym instytucjonalna, przekazują sprawę odpowiedniej placówce. Ośrodki realizują model rezydualny pomocy społecznej, oparty na ratownictwie. Zakłada on krótkotrwałe wsparcie jednostki lub rodziny w krytycznych momentach życia i często jest stosowany w sytuacji, gdy zawodzą inne mechanizmy dystrybucji

i instytucje polityki socjalnej (art. 110).[\[1\]](#)

Powiatowe centra pomocy rodzinie. Reforma administracyjna z 1998 roku spowodowała decentralizację administracji publicznej w dziedzinie pomocy społecznej. Wraz z utworzeniem powiatu powołano centra pomocy rodzinie, które miały być głównym wykonawcą polityki społecznej państwa na poziomie lokalnym. Kierownik centrum lub inny pracownik upoważniony przez starostę może wydawać decyzje rozstrzygające indywidualne sprawy z zakresu pomocy społecznej.

Powiatowe centra pomocy rodzinie są głównymi koordynatorami powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Instytucje te organizują i prowadzą: domy dziecka, placówki pogotowia opiekuńczego, ogniska wychowawcze, świetlice i kluby środowiskowe, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki wsparcia oraz mieszkania chronione. Do zadań powiatu należy także prowadzenie ośrodków specjalistycznego poradnictwa socjalnego, których celem jest konsultowanie trudnych problemów osób i rodzin oraz udzielanie porad pracownikom socjalnym i pracownikom organizacji pozarządowych. Powiatowe centra pomocy rodzinie wspierają także starostę w nadzorowaniu rodzin zastępczych, ośrodków adopcyjno – opiekuńczych, jednostek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków wsparcia, domów pomocy społecznej i placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizują model instytucjonalny pomocy społecznej, w którym głównym kryterium udzielenia pomocy staje się rzeczywista potrzeba, a nie wysokość osiąganych dochodów. Model ten zakłada aktywne formy pomocy społecznej, którymi są przede wszystkim usługi wspomagające rodziny we wszystkich przejawach ich życia społecznego oraz w procesie odzyskiwania czy podtrzymywania samodzielności i zaradności (art. 112)[\[2\]](#).

Ośrodki wsparcia

Ośrodki wsparcia zostały utworzone na mocy nieobowiązującej

już ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Myśl przewodnia ich powołania wyrażała się w zamiarze wprowadzenia środowiskowych form pomocy półstacjonarnej służących utrzymaniu osoby w jej najbliższym środowisku. Obecna ustawa o pomocy społecznej zalicza ośrodki wsparcia do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej dziennego pobytu. Ośrodki świadczą usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne, dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Ponadto ośrodki wsparcia udzielają schronienia, pomocy o charakterze interwencyjnym, zaspakajają podstawowe potrzeby bytowe, wykonują usługi opiekuńcze. Do ośrodków wsparcia zalicza się: środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska i domy dla bezrobotnych oraz kluby samopomocy. Obecnie ośrodki wsparcia prowadzą gminy i powiaty. [\[3\]](#)

Ośrodki interwencji kryzysowej. Ośrodek interwencji kryzysowej jest jednostką pomocy społecznej, która udziela wsparcia osobom będącym w trudnych emocjonalnie sytuacjach życiowych i rodzinnych. Formy pomocy udzielanej przez ośrodki są uzależnione przede wszystkim od fazy kryzysu, w którym znajduje się osoba potrzebująca pomocy. Pierwszym etapem jest rozmowa, której celem jest ustalenie stanu psychicznego zgłaszającej się osoby. Kolejne formy pomocy to poradnictwo, konsultacje i praca terapeutyczna. Konsekwencją pomocy udzielanej przez ośrodki interwencji jest doprowadzenie do zmiany postaw wobec siebie i otoczenia. [\[4\]](#)

Domy pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej zajmują się głównie świadczeniem usług opiekuńczych. Usługi te są skierowane do osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Skierowanie do domu pomocy społecznej wymaga oceny zdrowia

oraz możliwości korzystania przez osobę z pomocy środowiskowej, w szczególności oceny możliwości zorganizowania usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub w ośrodku wsparcia. Osobę kieruje się do domu pomocy społecznej, zlokalizowanego jak najbliżej jej miejsca zamieszkania, chyba że zachodzi potrzeba wzmożonej opieki medycznej. Wówczas taką osobę kieruje się do zakładu opiekuńczo – leczniczego lub placówki pielęgnacyjno – opiekuńczej. Domy pomocy społecznej, ze względu na ich adresatów oraz wykonywane przez nie usługi, można podzielić na domy dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekłe somatycznie chorych, osób przewlekłe psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie.

Domy pomocy społecznej świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających. Domy pomocy społecznej pokrywają w całości wydatki związane z zapewnieniem całodobowej opieki mieszkańcom oraz zaspokojeniem ich niezbędnych potrzeb bytowych i społecznych. Pobyt w domu opieki społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania. Średni miesięczny koszt utrzymania pensjonariusza w domu opieki społecznej o zasięgu gminnym ustala organ administracji samorządowej. W pierwszej kolejności koszt pobytu w domu pomocy społecznej pokrywa jego pensjonariusz. W razie, gdyby nie mógł on uiścić należnej opłaty, to obciążają one kolejno małżonka, zstępnych, wstępnych oraz gminę, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Opłata, którą wnosi pensjonariusz, nie może przekraczać 70% jego dochodu. Natomiast w przypadku gdy koszty pokrywane są przez małżonka lub rodzinę mieszkańca, ich wysokość jest ustalana w umowie zawieranej przez kierownika ośrodka z tymi osobami.[\[5\]](#)

Organizacja pomocy społecznej jest jednym z podstawowych

elementów polityki społecznej państwa, ukierunkowanym na zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych. Jej istota polega na tworzeniu i funkcjonowaniu struktur instytucjonalnych, które umożliwiają realizację świadczeń i usług przewidzianych prawem, a także na zapewnieniu sprawnej koordynacji pomiędzy różnymi podmiotami publicznymi i społecznymi. Celem dobrze zorganizowanej pomocy społecznej jest nie tylko udzielanie wsparcia materialnego, lecz także aktywizacja beneficjentów, ich integracja ze społecznością lokalną oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Podstawę prawną organizacji pomocy społecznej w Polsce stanowi ustawa o pomocy społecznej, która określa zarówno zadania administracji rządowej, jak i jednostek samorządu terytorialnego. Na poziomie gminy funkcjonują ośrodki pomocy społecznej, które realizują zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. W ich kompetencjach znajduje się przede wszystkim udzielanie świadczeń pieniężnych, takich jak zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także świadczeń niepieniężnych w postaci usług opiekuńczych czy specjalistycznych form wsparcia. Na szczeblu powiatowym działają powiatowe centra pomocy rodzinie, które odpowiadają m.in. za wspieranie rodzin zastępczych, realizację programów rehabilitacyjnych i prowadzenie domów pomocy społecznej. W województwach rolę koordynującą pełnią regionalne ośrodki polityki społecznej, zajmujące się analizą problemów społecznych, planowaniem strategii i wdrażaniem programów unijnych.

Współczesna organizacja pomocy społecznej opiera się na zasadzie subsydiarności, zgodnie z którą pomoc powinna być udzielana na najniższym możliwym szczeblu administracji, blisko obywatela i jego potrzeb. Wymaga to jednak ścisłej współpracy pomiędzy instytucjami różnego szczebla oraz partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi i podmiotami ekonomii społecznej. Te

dodatkowe instytucje odgrywają coraz większą rolę w systemie pomocy, ponieważ są bardziej elastyczne, lepiej znają lokalne uwarunkowania i potrafią skuteczniej docierać do grup szczególnie narażonych na wykluczenie.

Kluczowym zagadnieniem organizacji pomocy społecznej jest także praca socjalna, która nie ogranicza się jedynie do przyznawania świadczeń, lecz obejmuje kompleksowe działania na rzecz poprawy sytuacji życiowej jednostek i rodzin. Pracownik socjalny pełni tu rolę mediatora, doradcy i organizatora, wspierając osoby potrzebujące w rozwiązywaniu problemów oraz motywując je do podejmowania działań na rzecz samodzielności. Dzięki temu organizacja pomocy społecznej nabiera charakteru nie tylko interwencyjnego, ale również profilaktycznego i rozwojowego.

Nie bez znaczenia pozostaje kwestia finansowania i nadzoru nad systemem pomocy społecznej. Środki na jej funkcjonowanie pochodzą z budżetu państwa, samorządów oraz funduszy europejskich, co pozwala na realizację szerokiej gamy projektów społecznych, zwłaszcza w zakresie aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania wykluczeniu. Jednocześnie konieczne jest zapewnienie przejrzystości działań i sprawnej kontroli, aby uniknąć nadużyć i zagwarantować efektywne wykorzystanie środków publicznych.

Organizacja pomocy społecznej musi odpowiadać na zmieniające się wyzwania współczesności. Starzenie się społeczeństwa, kryzysy migracyjne, ubóstwo energetyczne czy nowe formy wykluczenia, w tym cyfrowego, wymagają od instytucji elastyczności i otwartości na innowacje. Coraz większe znaczenie zyskują nowoczesne technologie, które wspomagają zarządzanie świadczeniami, usprawniają komunikację z beneficjentami i umożliwiają prowadzenie działań informacyjnych na szeroką skalę.

Można więc uznać, że organizacja pomocy społecznej to dynamiczny proces, w którym łączą się działania

administracyjne, finansowe, socjalne i społeczne. Sprawne funkcjonowanie tego systemu warunkuje nie tylko poziom życia osób najbardziej potrzebujących, ale także spójność i stabilność całych społeczności lokalnych, co sprawia, że zagadnienia związane z jej organizacją należą do kluczowych wyzwań polityki społecznej państwa.

[\[1\]](#) ustawa o pomocy społecznej.; I. Sierpowska, *Prawo pomocy...*, s. 108 – 109.

[\[2\]](#) ustawa o pomocy społecznej.; R. Szarek, *Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie*, Wspólnota 2000, nr 12, s. 22.

[\[3\]](#) I. Sierpowska, *Prawo pomocy*, s. 113 – 114.

[\[4\]](#) I. Sierpowska, *Prawo pomocy...*, s. 115 – 116.

[\[5\]](#) I. Sierpowska, *Prawo pomocy...*, s. 116 – 121.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.